

Ett kulturliv som ger livskraft och skapar sammanhang

Kulturplan för Gävleborg 2016 – 2018

<i>Inledning</i>	4
<i>Kulturpolitiska utgångspunkter</i>	5
Regionala kulturpolitiska mål.....	5
Nationella kulturpolitiska mål	6
EU-perspektiv.....	7
Roller och verktyg	7
Varaktiga regionala uppdrag	8
Tidsbegränsade regionala uppdrag	8
Utvecklingsprojekt.....	8
<i>Utvecklingsområden</i>	9
Mångfald av berättelser	9
Kultur för integration.....	10
Digitaliseringens möjligheter och utmaningar	11
Att överbrygga geografiska avstånd	12
Kultur- hälsa och livskvalitet.....	13
Kulturella och kreativa näringar	14
Läsfrämjande	15
<i>Prioriterade perspektiv</i>	16
Barn och unga.....	16
Kvalitet.....	17
Jämlikhet och jämställdhet.....	18
Miljö.....	18
Tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning	18
<i>Kulturlänet Gävleborg</i>	19
Invånarnas kulturvanor	22
Civilsamhällets roll	23
Länets professionella kulturliv	24
Gävleborgs kommuner	25
Bollnäs	25
Gävle.....	25
Hofors	26
Hudiksvall	26
Ljusdal.....	27
Nordanstig	27
Ockelbo	28
Ovanåker	28
Sandviken	29
Söderhamn	29
Kulturlivets regionala aktörer	30
Scenkonst	30
Folkteatern i Gävleborg.....	31
Riksteatern Gävleborg.....	31
Gävle Symfoniorkester	32

Dokumentnamn: Kulturplan för Gävleborg 2016 - 2018

Dokument ID: 130719

Giltigt t.o.m.:

Revisionsnr:

Kulturarv	33
Arkiv Gävleborg	33
Hälsinglands Museum	33
Länsmuseet Gävleborg	34
Museernas arbete med kulturmiljöer	34
Museernas konstverksamhet	35
Kulturutveckling.....	36
Crossmedia	36
Dans.....	37
Film	37
Hemslöjd	38
Konst.....	39
Musik	40
Regional biblioteksverksamhet	40
Arbetet går vidare i kultursamverkansmodellen	42
Former för samverkan	42
Politiskt kultursamråd	42
Verksamhetsuppföljning	42
Kulturting.....	42
Kulturchefsmöten.....	43
Verksamhetsforum	43
Kulturskapparforum	43
Tjänstemannasamråd med staten.....	43
Övrig kommunikation.....	43
Årsplanering.....	43
Uppföljning och utvärdering	44
Bilagor.....	44
Ekonomi 2011-2014.....	45
Gävleborg, analys från den regionala utvecklingsstrategin.....	46
Omvärld och miljö	46
Befolkning och boende.....	46
Tillgänglighet och geografi	47
Arbetsliv och strukturomvandling	48
Utbildning och kompetens	48

Inledning

Region Gävleborgs ambition med kulturplanen är att beskriva hur de regionala kulturverksamheterna bidrar till livskraft och utveckling av Gävleborg. Kulturplanen omfattar tre år (2016-2018), men är ett levande dokument som under denna period bör utvecklas, kompletteras och fördjupas.

Kultursamverkansmodellen innebär att Region Gävleborg tagit över ansvaret för att fördela den samlade regionala och statliga finansieringen till regional kulturverksamhet. Tidigare fördelade staten sina medel direkt till de regionala kulturinstitutionerna. Den regionala kulturplanen är det dokument som beskriver de politiska ambitionerna för den regionala kulturverksamheten samt ger underlag för prioriteringar mellan olika verksamheter och insatser.

Det är viktigt att understryka att kulturplanen inte är detsamma som kultursamverkansmodellen. Kulturplanen kan istället ses som nyckeln till samverkansmodellen, ett dokument som ska beskriva och ge förutsättningar för en vidareutvecklad samverkan mellan berörda aktörer i syfte att utveckla de regionala kulturverksamheterna och kulturlivet i Gävleborg.

Som ett led i arbetet med att ta fram kulturplanen har det gjorts en regional kulturvaneundersökning och en kulturkartläggning av kommunerna. Bägge dessa undersökningar syftar till att skapa bättre kunskap om kulturlänet Gävleborg. Undersökningarna är underlag till regionens arbete med kulturplanen och till de regionala kulturverksamheternas strävan att angå och vara angelägna för människorna i Gävleborg.

Kulturpolitiska utgångspunkter

Regionala kulturpolitiska mål

Region Gävleborg vill genom den regionala kulturpolitiken lyfta kulturens egenvärden som bidrar till *ett kulturliv som ger livskraft och skapar sammanhang*. Regional kulturverksamhet och regionala insatser ska i samverkan med kommunernas verksamheter och insatser utgöra en stödande infrastruktur för kulturlivet i länet.

Den regionala kulturpolitiken

- stärker folkbildning och folkrörelse
- främjar folkhälsan
- ökar länets attraktivitet
- främjar innovation och hållbar utveckling

Den regionala kulturpolitikens övergripande mål är att:

- möta människors grundläggande behov av kulturupplevelser
- öka tolerans och mångfald
- förklara, inkludera och skapa delaktighet i samhället
- utmana det etablerade och vitalisera demokratin
- bidra till kreativitet, nya idéer och nya kulturella uttryck
- främja likvärdiga förutsättningar för kulturlivet i länet

Utgångspunkten för den regionala kulturpolitiken är att ett rikt och levande kulturliv är nödvändigt och självklart för en hållbar samhällsutveckling i Gävleborg. Kulturverksamhet ska ge människor redskap att bättre förstå sig själva och sitt samhälle, men också redskap för att påverka sin situation och delta i samhällets utveckling. Kulturverksamhet ska skapa kommunikation mellan individer och grupper, ge förutsättningar för olika slags kulturupplevelser och bildning samt ge människor möjlighet att utveckla sina skapande förmågor. I detta arbete är Gävleborgs kulturmiljöer och kulturarv viktiga resurser.

I en samtid och ett län som utmanas av nya och snabba samhällsförändringar och stark omvärldspåverkan behövs kulturverksamheter som kan ge perspektiv och insikter samt stärker människors förmåga att möta och tillvarata dessa förändringar.

Kulturverksamheternas uppgift är inte att ”nä ut” till människor, utan att *angå och vara angelägna* för sin tids människor i hela Gävleborg. Detta förutsätter ett samspel mellan verksamheterna lika väl som med kommuner, civilsamhälle och andra externa aktörer.

Den regionala kulturpolitiken är en del av den regionala utvecklingspolitiken och har naturliga kopplingar till andra politikområden. Den regionala kulturpolitiken omfattar också andra regionala verksamheter än de som omfattas av kultursamverkansmodellen och därigenom behandlas särskilt i kulturplanen.

Nationella kulturpolitiska mål

De nationella kulturpolitiska målen är vägledande för den regionala kulturpolitiken och omfattar de verksamheter som beskrivs i kulturplanen. Med sina inriktningar samspelar de nationella och de regionala målen och bidrar till varandras uppfyllelse.

De nationella målen uttrycks på följande sätt:

Kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund. Alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. Kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska prägla samhällets utveckling.

För att uppnå målen ska kulturpolitiken

- främja allas möjligheter till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor
- främja kvalitet och konstnärlig förnyelse
- främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas
- främja internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan
- särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur

EU-perspektiv

Europeiska mål inom kulturområdet uttrycks i olika beslut fattade av parlamentet, ministerrådet och kommissionen. Inom EU-politiken betonas kulturens betydelse för sammanhållningen inom unionen, men också betydelsen i ett näringspolitiskt perspektiv. Kulturområdet är relativt sett ett

litet område inom EU-politiken, men det har under senare fått en allt starkare ställning. Det ligger dock inte inom EU:s beslutskompetens att besluta om en gemensam, övernationell kulturpolitik.

I *Europa 2020-strategin* slår EU fast hur unionen ska arbeta för att uppnå sysselsättning och en smart och hållbar tillväxt för alla. Europeiska kommissionen har inför perioden 2014-2020 lanserat programmet *Kreativa Europa*, som syftar till att stödja de kulturella och kreativa näringarna inom unionen och genom dem bidra till uppfyllelse av de mål som uttrycks i *Europa 2020-strategin*.

Roller och verktyg

Kultursamverkansmodellen är ett exempel på flernivåstyrning där EU, staten, regioner och kommuner har olika roller, ansvar och verktyg. Genom ett gott samspel kan en mer välfungerande verksamhet uppnås än om aktörerna agerar självständigt. Region Gävleborg har i och med kultursamverkansmodellens införande fått ett nytt ansvar för att tillsammans med kommunerna utveckla samverkan mellan olika nivåer och inblandade aktörer inom kulturområdet, vilket i sig är en viktig och gemensam uppgift.

Kommunerna i Gävleborg har det politiska ansvaret för huvuddelen av den offentligt finansierade kulturverksamheten i länet. I kommunerna finns största delen av den verksamhet som länets medborgare möter i sin vardag och varje kommun bestämmer sin egen ambitionsnivå

Region Gävleborgs direkta ansvar omfattar insatser vars syfte är att med ett regionalt helhetsperspektiv komplettera och stödja de kommunala insatserna. Med andra ord ska regionala verksamheter och insatser omfatta sådant som det inte är ändamålsenligt att göra på kommunal nivå. Regionen använder i sitt arbete tre olika verktyg som beskrivs nedan. De ekonomiska prioriteringarna görs årligen med utgångspunkt från kulturplanen och i anslutning till ordinarie budgetarbete. Regionala uppdrag kan genomföras

av exempelvis Region Gävleborgs kulturverksamhet, institutioner, föreningar samt i vissa fall kommuner.

Varaktiga regionala uppdrag

Verksamhetsbidrag lämnas till regionala verksamheter med långsiktiga uppdrag.

De varaktiga regionala uppdragen konkretiseras i uppdragsöverenskommelser som beskriver hur den regionala kulturpolitiken och kulturplanens prioriteringar omsätts i praktiken av den enskilda verksamheten. Uppdragsöverenskommelsen tecknas årligen mellan ansvarig nämnd inom Region Gävleborg och verksamhetens styrelse eller nämnd. De följs upp årligen och vidareutvecklas kontinuerligt i dialog mellan parterna.

Uppdragsöverenskommelser tecknas med de verksamheter som arbetar med varaktiga regionala uppdrag. Uppdragsöverenskommelser tecknas också med de verksamheter som får tillfälliga regionala uppdrag, se nedan.

Beslut om bidrag till verksamheter med varaktiga regionala uppdrag sker i två steg. Sedan regionens budgetramar är fastställda beslutas om planeringsramar för de enskilda verksamheterna. Efter att Kulturrådet fattat beslut om fördelningen av bidragen i kultursamverkansmodellen beslutas om slutgiltigt bidrag till de enskilda verksamheterna.

Tidsbegränsade regionala uppdrag

Region Gävleborg kan ge bidrag till verksamheter som under en avgränsad period (1-3 år) får ett regionalt uppdrag. Uppdragen ska utveckla, pröva eller sprida verksamhetsformer och arbetssätt vars inriktning ligger i linje med den regionala kulturpolitiken. Initiativ till tidsbegränsade regionala uppdrag kan tas både i form av en ansökan från den enskilda verksamheten och i form av en förfrågan från Region Gävleborg.

Även för verksamheter med tillfälliga regionala uppdrag tecknas uppdragsöverenskommelser.

Utvecklingsprojekt

Utvecklingsbidrag för kultur ges till verksamheter för att genomföra särskilda insatser i linje med den regionala kulturpolitiken.

Utvecklingsområden

De områden som presenteras i detta avsnitt har identifierats som särskilt intressanta och viktiga för utvecklingen av kulturlivet i Gävleborg. Urvalet har skett mot bakgrund av identifierade styrkor och utmaningar.

Utvecklingsområdena ligger i linje med de regionala kulturpolitiska målen och kommer att vara prioriterade under perioden. Dessa beaktas även av de regionala aktörerna. Ansökningar om verksamhetsbidrag, tillfälliga regionala uppdrag eller utvecklingsbidrag kommer att prövas med utgångspunkt från dessa utvecklingsområden.

Mångfald av berättelser

Samhället idag karaktäriseras allt mer av en ökad individualisering och differentiering. Människor definierar sig själva, eller sorteras av omvärlden, utifrån kön, ålder, ursprung, funktionsnedsättning, intresse eller på andra sätt. Det finns majoriteter och minoriteter, men sammantaget kännetecknas samhället i första hand av en ökande mångfald. Denna mångfald måste påverka de regionala kulturverksamheterna vad gäller innehåll och i fråga om organisation och arbetsmetoder.

När människor identifierar sig starkt med olika grupper blir kulturens kommunikativa och debatterande roll särskilt viktig. Ett interkulturellt utbyte där olika kulturer möts blir nödvändigt för att kulturen ska fungera som en dynamisk och sammanhållande kraft. Kulturverksamheter med ett mångfaldsperspektiv och ett inkluderande arbetssätt, bidrar till att det skapas samhörighet mellan människor i samhället. Genom att lyfta fram samhällets många olika berättelser stärks kulturens demokratiska dimension.

Med ett inkluderande och holistiskt kulturarvsbegrepp är Gävleborgs kulturmiljöer viktiga resurser för att skapa delaktighet och bidra till utveckling och social hållbarhet, för den enskilde så väl som för det mångkulturella samhället. Med detta förhållningssätt kan de mångfacetterade kulturmiljöerna bidra till nya tolkningar, alternativa berättelser och en breddad historieskrivning.

De nationella minoriteterna har ett särskilt skydd vilket kulturverksamheterna behöver arbeta vidare med. Region Gävleborg samt flera av Gävleborgs kommuner är förvaltningsområden för finska vilket innebär att finskan ska främjas särskilt. Även kulturmiljöerna och deras berättelser kan kopplas till minoritetsgrupperna, som den om den starka finska arbetskraftsinvandringen till vissa industriorter i länet. Orter som idag sammanfaller med de finska förvaltningsområdena i länet. Eller romernas månghundraåriga rörliga, men ändå platsbundna, historia i länet.

Utvecklingsuppdrag:

- främja aktiviteter som stärker individen och synliggör vårt mångkulturella samhälle
- utveckla de befintliga arrangörsnätverken och söka former för arrangörskap som angår fler grupper
- vidareutveckla metoder för att stimulera till och lyfta fram fler och nya berättelser om länet, de nationella minoritetsgrupperna är prioriterade

Kultur för integration

Regionfullmäktige har särskilt uppdragit åt de regionala kulturverksamheterna att arbeta med kultur för integration.

Med integration menar vi den process där människor etablerar sig i samhället, samtidigt som samhället anpassas efter förändringar i befolkningssammansättningen.

Kultur kan på olika sätt bidra till att människor möts, exempelvis genom att konsten ofta använder andra uttrycksätt än det talade språket. Därigenom överbryggas språkbarriärer när gemensamma upplevelser skapar samhörighet. Kulturarvet och kulturmiljöer har en stor potential som underlag för samtal om likheter och skillnader mellan människor, över tid, men också över geografiska avstånd.

Utvecklingsuppdrag:

- främja aktiviteter som skapar möten mellan människor
- bidra till att öka och sprida kunskap om kultur som redskap för integration
- bidra till att utforska och sprida kunskap om hur kulturell bakgrund påverkar individen med syftet att öka förståelsen mellan människor

Digitaliseringens möjligheter och utmaningar

Den digitala utvecklingen har fått ett stort genomslag vilket på många sätt förändrat människors vardag. Detta påverkar på olika sätt de övriga utvecklingsområdena och digitaliseringen skulle även kunna hanteras som en horisontell fråga.

Det sker både en snabb teknisk utveckling och snabba sociala förändringar inom den digitala sfären. De regionala kulturverksamheterna måste vara lyhörda och arbeta flexibelt med dessa omvälvande förändringar. Det vill säga låta kunskaper, möjligheter och också rörelser (tekniska och sociala) i samhället inverka på det interna arbetet, så väl som på roller och strukturer.

Digitaliseringen påverkar i högsta grad skapandets villkor. Det har också utvecklats helt nya möjligheter för att tillgängliggöra kultur, hemma vid datorn men även exempelvis genom de digitala biograferna. Men utvecklingen leder även till utmaningar exempelvis vad gäller upphovsrätt, och ersättningar till upphovsmän. Det är dessutom ett faktum att relativt många av Gävleborgs invånare av olika anledningar inte är delaktiga i den digitala utvecklingen.

Digitaliseringen rymmer därmed demokratiska aspekter. Utvecklingen går fort och alla har inte möjlighet, eller intresse av att följa med vilket riskerar att skapa nya klyftor i samhället. Folkbiblioteken har en avgörande roll som folkbildare och genom att tillhandahålla utrustning och andra kompetenser.

Genom webben kan transparens och en levande dialog kring exempelvis kulturfrågor skapas. podcast, live-chattar eller andra forum är digitala redskap för möten mellan Gävleborgs invånare och olika aktörer som politiker, institutioner, kulturskapare.

Digitaliseringen bidrar till ökad tillgänglighet till kultur. Det kan handla om digitaliserade arkiv och samlingar eller webbsända föreställningar, konserter och föreläsningar, se utvecklingsområdet Att överbrygga geografiska avstånd.

Applikationer som bygger på GIS (geografiskt informationssystem) kan, särskilt i ett län med stora avstånd, vara en möjlighet att synliggöra

verksamheter och aktörer även utanför tätorterna. Med Gävle som internationellt GIS-centrum har regionala aktörer särskilt goda förutsättningar att utveckla avståndsberoende kommunikationer, berättelser och uttryck.

Utvecklingsuppdrag:

- vidareutveckling av webbens möjlighet till öppenhet och dialog
- sprida kunskap om och inspirera till att använda digitala redskap för ökat deltagande och interaktion
- bidra till ökad digital delaktighet och att överbrygga digitala klyftor genom att tillhandahålla kompetens och i viss mån resurser

Att överbrygga geografiska avstånd

Gävleborgs geografiska förutsättningar, med relativt långa avstånd i regionen och residensstaden Gävle i länets sydöstra ände, har betydelse för invånarnas närhet och tillgängligheten till de regionala kulturinstitutionerna. Hälsinglands Museum i Hudiksvall är den enda av dessa som har annan placeringsort än Gävle. Samtliga regionala verksamheter arbetar på olika sätt med att överbrygga avstånden och inom länet som helhet finns en god tillgång till deras tjänster. Samtidigt är frågan ständigt aktuell. Diskussionen måste fortsätta om vad som kan göras på olika platser i regionen genom turnéer och utlokaliserad verksamhet. Samtidigt kan det finnas verksamhet som det inte är ändamålsenligt att flytta, men som ändå är betydelsefull för regionens invånare.

Idag utvecklas allt fler digitala lösningar för tillgänglighet och kommunikation. Det finns dock både tekniska och ekonomiska begränsningar. För att de digitala lösningarna ska vara funktionella ställs höga krav på kvalitet. Att tillgängliggöra samlingar digitalt via webben är resurskrävande och det är förmodligen nödvändigt att göra ett urval. Där de digitala lösningarna är ändamålsenliga och tillämpbara bör användningen utökas. Här är de lokala biblioteken och de digitala biograferna resurser som kan vidareutvecklas.

Trots allt är det personliga mötet och den fysiska närvaron ofta oersättlig. Därför har kollektivtrafiken stor betydelse för tillgängligheten. Regionen har ett ansvar för att i samråd med Gävleborgs kommuner utforma en

ändamålsenlig kollektivtrafik. Samtidigt bör länets kulturliv eftersträva att anpassa föreställningstider samt visa besökare till den kollektivtrafik som finns. Inom detta område är utvecklad samverkan mellan de olika aktörerna nödvändig.

Utvecklingsuppdrag:

- uppföljning och analys av de regionala kulturverksamheternas aktiviteter i länets olika kommuner
- samordna exempelvis metodval, urval och genomförande vid digitalisering av regionala samlingar
- Samverka med X-trafik om hur kollektivtrafiken på ett bättre sätt kan öka tillgängligheten till Gävleborgs kulturliv.
- Utveckla residensverksamhet där de regionala kulturverksamheterna vistas på olika platser i länet under kortare perioder

Kultur- hälsa och livskvalitet

Hälsa är ett tillstånd av fullständigt fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande och hälsans sociala bestämningsfaktorer är de förhållanden under vilka människor växer upp, lever, arbetar och åldras samt de system som finns för att hantera ohälsa. (WHO, 2008). Det handlar om förhållanden som socialpolitik, sjukvårdssystemets utformning samt arbets- och boendemiljöns kvalitet. Sammantaget bidrar detta till att skapa ojämlikhet i hälsa mellan olika grupper i samhället och den sociala gradienten är tydlig, ju högre socialgrupp desto längre medellivslängd. Det är skrämmande att de sociala skillnaderna i dödlighet har ökat sedan början av 1970-talet och under de senaste 30 åren har skillnaderna fördubblats.(Socialstyrelsens Folkhälsorapport)

Det finns ett positivt samband mellan socialt och kulturellt deltagande och hälsa. I Folkhälsomyndighetens beskrivning av de nationella målområdena visas på betydelsen av socialt och kulturellt deltagande för att människor ska uppleva känsla av sammanhang och meningsfullhet, vilket är begrepp som återkommer som förklaringar till varför vissa människor klarar påfrestningar bättre än andra. När konstnärliga verksamheter kommer ut på arbetsplatser, skolor och andra verksamheter på ett genomtänkt sätt kan det bidra till hälsofrämjande åtgärder för anställda, skolelever, äldre m.fl. Ser man det ur ett folkhälsoperspektiv handlar det om att utveckla aktiviteter

som blir tillgängliga och attraktiva för kulturovana grupper samtidigt som aktiviteterna är flexibla och bygger på deltagarnas engagemang och genuina intressen vilket ger förutsättningar för ”oväntade utmaningar” och aktiviteter av hög klass.

Inom vården visar evidensbaserad forskning på kulturens positiva effekter exempelvis för att lindra psykisk ohälsa eller bidra till bättre läkande i samband med fysiska skador. Inom omsorgen för personer med funktionsnedsättning används ibland kultur som medel för inkludering vilket ger positiva effekter på hälsa och livskvalitet. Kultur kan också användas som redskap för att en allt äldre befolkning i ska behålla sin vitalitet. Mot bakgrund av detta har kulturverksamhet en plats så väl inom den specifika hälso- och sjukvården som i det bredare folkhälsoarbetet.

Kultur, hälsa och livskvalitet är tvärsektoriella områden där bred samverkan är nödvändig för att uppnå goda resultat. För ett långsiktigt fördjupat arbete är det värdefullt om kompetensen inom detta område ökar även hos det utvidgade förmedlande ledet som exempelvis arbetsförmedling, socialtjänst och försäkringskassa.

Utvecklingsuppdrag:

- skapa möjligheter att mer rättvist distribuera stimulerande kulturella aktiviteter mellan de sociala klasserna
- vidareutveckla samspelet mellan olika aktörer och kompetenser för metodutveckling inom området kultur och hälsa
- öka kompetensen hos relevanta aktörer inom i kultursektorn för att möta behov och förväntningar inom folkhälsoarbete och vård
- sprida kunskap och erfarenhet i syfte att öka användningen av kultur inom folkhälsoarbete och vård

Kulturella och kreativa näringar

På senare år har kulturskaparnas företagande uppmärksammats som en näringsgren att ta på allvar. För att kunna få en inkomst genom kulturskapande är det ofta en förutsättning för den enskilde att driva ett företag. Det har visat sig att dessa företag är fler och har större betydelse för samhällsekonomin än man tidigare varit medveten om. De skapar förutsättningar för ett brett näringsliv och ett starkare samhälle vid strukturomvandling. Satsningar för att ge kulturutövare möjlighet att starta,

driva och utveckla företag stärker dessa näringar, men även andra näringar eftersom många av kompetenserna och kulturutövarna arbetar i flera näringar och sektorer.

Sedan 2009 har Region Gävleborg prioriterat och drivit frågor för att stärka de kulturella och kreativa näringarna. Syftet är att arbeta strategiskt med att synliggöra näringarna och deras potential samt få in insatser i det ordinarie stödsystemet som ska vara tillgängligt för alla kompetenser och näringar. Region Gävleborg har även drivit en rad riktade insatser för att starta processer, testa modeller, entusiasmera och skapa möjlighet till nya samarbeten.

Satsningar på de kulturella och kreativa näringarna måste ske långsiktigt och med ett tydligt engagemang och ledarskap. Utvecklingen sker inte enbart i kulturpolitiken eller i näringslivspolitikerna, utan i samverkan mellan dessa båda politikområden. Region Gävleborg arbetar med att stärka de kulturella och kreativa näringarna och de inkluderas i Innovations- och näringslivsprogram 2014-2020¹ för att de ska implementeras i ordinarie verksamhet. För kulturlivet i Gävleborg och för det fria kulturlivets möjligheter att utvecklas är det viktigt att bevaka att kunskapen om området och insikten om dess betydelse för samhället bibehålls hos de olika stödjande funktionerna.

Utvecklingsuppdrag:

- vidareutveckla arbetet med att skapa goda förutsättningar för de kulturella och kreativa näringarna i Gävleborg
- skapa mötesplatser mellan professionella kulturskapare, offentlig sektor, näringsliv, akademi och civilsamhälle
- vidareutveckla arbetet med olika alternativa stödformer för kultur
- Involvera länets kulturarvsinstitutioner för att på ett kunskapsdrivet och hållbart sätt nyttja kulturarvet i satsningen på kulturella och kreativa näringar så som design, kulturturism etc

Läsfrämjande

Under de senaste åren har en rad undersökningar visat på hur läskunnigheten och läsandet bland landets invånare minskar oroväckande fort. Läsförståelse är mer komplext än att läsa orden i en text. Det handlar om förmågan att kunna söka och inhämta information i en text, sammanföra och tolka det lästa samt reflektera och utvärdera texten för att kunna relatera

¹ http://www.regiongavleborg.se/Global/Utveckling_tillvaxt/Naringsliv/INP%202014.pdf

den till egna erfarenheter. Detta blir allt viktigare i en tid som präglas av hög förändringstakt och stora krav på individen att lära om och lära nytt. Därigenom får det minskade läsandet allvarliga demokratiska konsekvenser.

Skolan har huvudansvaret för att lära våra barn att läsa. Kulturlivet däremot har en viktig roll för att väcka läslusten hos invånarna. Det pågår ett stort läsfrämjande arbete genom biblioteken i Gävleborg.

Utvecklingsuppdrag:

- stärka stödet till medborgarnas frivilliga läsande, analysera utvecklingen i länet, sprida kunskap om forskning kring läsning och tillämpa det på läsfrämjande insatser i regionen

Prioriterade perspektiv

Följande perspektiv omfattar all regional kulturverksamhet. Perspektiven skall behandlas i uppdragsöverenskommelserna och följs upp årligen.

Barn och unga

Barn- och unga är kulturplanens viktigaste målgrupp. De regionala kulturverksamheterna ska främja barns och ungas tillgång till ett kulturliv som är angeläget för individen och ger redskap att pröva och forma sin identitet genom konstnärliga uttryck. Verksamheterna ska verka aktivt för barn och ungas tillgång till kultur samt vara möjliggörare för barns och ungas eget skapande.

I grunden skiljer sig inte kulturens betydelse för barn och unga från dess betydelse för vuxna. Kulturverksamhet handlar om kulturupplevelser, bildning och om att utveckla individens skapande förmågor. Kulturverksamhet för barn och unga handlar alltså inte i första hand om utbildning eller om att fostra en kunnig publik.

I strategin för barn- och ungdomspolitiskt arbete i Gävleborg anges att barns och ungas kunskaper, erfarenheter och kompetenser är viktiga för det gemensamma samhällsbyggandet. De regionala kulturverksamheterna behöver involvera barn och unga i verksamheterna för att fånga det nya och följa med i utvecklingen. Fantasi, kreativitet, förundran och kanske framförallt lust är omistliga för kulturen och för det livslånga lärandet. Om kulturinstitutioner och lärandets alla organisationer samverkar kommer kulturlivet att förnyas och vitaliseras.

En mycket stor del av den kulturverksamhet som finns för barn och unga i länet sker inom kommunernas olika ansvarsområden. De regionala kulturverksamheterna agerar främst stödjande genom att exempelvis erbjuda och producera ett utbud för skolorna samt genom kompetens, nätverk och metodutveckling. Ett utvecklat arbete inom detta område sker därför naturligt och bäst genom samverkan mellan kommunerna och de regionala kulturverksamheterna. Det är därför värdefullt att det startat en grupp för ung kultur i Gävleborg med kommunala och regionala representanter. Syftet med gruppen är utbyte av erfarenhet och kunskap men också synliggörande och samordning.

Sedan tidigare finns Länsgruppen för barnkultur i Gävleborgs län med representanter från några av de regionala aktörer som verkar för barnkultur. Gruppen är ett nätverk för det regionala arbetet för barn och unga och samordnar exempelvis utbudsdagar för skolornas kulturombud. Länsgruppen för barnkultur utreds och inriktningen kan komma att ändras under planperioden

Kulturinstitutionerna med regionalt uppdrag bör möta barnen på orten alternativt att barnen får möjlighet att besöka institutionernas hemvist. I årsuppföljningen av verksamheten ska de regionala kulturverksamheterna uppge hur stor andel av verksamheten som riktas till barn och unga.

Kvalitet

Det är viktigt att de verksamheter som omfattas av kulturplanen håller en hög kvalitet. Kvalitetsbegreppet har inom kulturområdet olika innebörder. Exempelvis kan man mena kvalitet i betydelsen professionalitet, teknisk skicklighet, fysiska förutsättningar och liknande. Man kan även lägga in begrepp som nytänkande, unikt, innehållsstarkt, filosofiskt & poetiskt i kvalitetsbegreppet. De regionala kulturverksamheterna ska som en naturlig del i sin verksamhetsutveckling arbeta med ständiga förbättringar.

Med kvalitet kan man också mena konstnärlig kvalitet som är ett kontextuellt begrepp i ständig förändring, mellan olika genrer, över tid och mellan människor. Kulturverksamheternas strävan efter hög konstnärlig kvalitet förutsätter därför en ständigt pågående och levande diskussion kring kvalitetsbegreppet både i organisationerna och i relationen med länsinnevånarna.

Mot bakgrund av kvalitetsbegreppets komplexitet är det en utmaning att utveckla metoder för uppföljning och utvärdering. Detta är en viktig uppgift som i sig kräver särskilda insatser och som lämpligen genomförs i samverkan med andra.

Jämlikhet och jämställdhet

Den regionala kulturpolitiken riktar sig till Gävleborgs alla invånare. Alla människor har rätt att delta i kulturlivet som deltagare och skapare. För att kulturlivets ska vara angeläget och inkluderande måste regionens mångfald tas tillvara samtidigt som stereotypa normer behöver utmanas. De regionala kulturverksamheterna ska ha ett HBTQ-perspektiv i sitt arbete. Jämlikhets- och jämställdhetsfrågorna kan kräva vissa riktade insatser.

För att bevaka jämlikhets- och jämställdhetsperspektivet är utvärderingar och analyser av uppföljning och statistik viktig. Region Gävleborg avser att följa hur jämlikhet och jämställdhetsfrågorna implementeras i verksamheterna, med särskilt fokus på HBTQ-frågorna.

Miljö

Resor och transporter är i och med regionens långa avstånd särskilt betydande för de regionala kulturverksamheternas påverkan på miljön. Förutom de utvecklingsbehov som lyfts fram inom utvecklingsområdet ”Att överbrygga avstånd” måste de regionala kulturverksamheterna ständigt sträva efter att göra så liten miljöpåverkan som möjligt.

Tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning

Den nationella funktionshinderspolitiken syftar till att skapa ett samhälle som är utformat så att personer med funktionsnedsättning ska vara fullt delaktiga i samhällslivet. Därför beslutade regeringen i strategin för genomförande av funktionshinderspolitiken 2011-2016 att möjligheten att delta i kulturlivet ska förbättras för personer med funktionsnedsättning. De regionala kulturverksamheterna ska vara offensiva i arbetet med att tillgängliggöra länets kulturliv. De regionala kulturinstitutionerna har handlingsplaner och senast 2016 ska kraven från Statens Kulturråd på ökad tillgänglighet vara uppfyllda.

Kulturlänet Gävleborg

En beskrivning av ett kulturlän är komplicerad på flera sätt. En svårighet är insikten om att en skriven text alltid innebär en tolkning och att den nästan ofrånkomligt medverkar till att stärka stereotyper. De stereotypa bilderna av länet bidrar sällan till utveckling och riskerar att förstärka utanförskap hos grupper som inte synliggörs. Trots detta följer här ett försök till beskrivning av områden som karaktäriserar kulturlänet Gävleborg.

Gävleborg har ett rikt kulturliv med starka institutioner som kännetecknas av en hög närvaro på olika platser i hela länet, ett brett föreningsliv samt en rad intressanta och utmanande professionella kulturskapare. I beskrivningen nedan tecknas en allmän bild av kulturlivet i regionen. Invånarnas kulturvanor beskrivs, liksom civilsamhällets roll för kulturlivet samt villkoren för länets professionella kulturskapare.

Den tidiga industrialiseringen i Gävleborg utgör bakgrunden till regionens långa och starka folkrörelsetraditioner. Föreningslivet och studieförbunden utgör fortfarande en stomme för kulturlivet, både som arrangörer och som möjliggörare för människors eget skapande.

Gävleborgs kulturmiljöer karaktäriseras av mångfald – från stenålderns boplatser till modernismens bebyggelse – platser som bär på minnen och berättelser av olika slag. Industrins utveckling präglar kulturarvet med berättelser om 2000 år av järnhantering och senare års betydelsefulla trähantering. Samtidigt förknippas regionen ofta med en stark bondekultur vilket manifesterades 2012 när hälsingegårdarnas interiöra måleri togs upp på UNESCO:s världsarvslista. Utnämningen av sju hälsingegårdar till världsarv innebär både möjligheter och spännande utmaningar inför det fortsatta arbetet. Världsarvsgårdarnas bevarande ska vara säkerställt och arbetet för att utveckla dem som nav för besöksnäringen pågår. Fyra besökscentra har öppnat i de kommuner som har världsarvsgårdar. Bland de områden som behöver vidareutvecklas är exempelvis forskningen kring hälsingegårdarna.

I de regionala målen poängteras att arbetet med länets kulturarv ska bidra till att förklara inkludera och skapa delaktighet i samhället.

Hälsingegårdarna har tillsammans med länets övriga kulturmiljöer, historia och berättelser stor potential inom detta område. Men för det behövs en fortsatt diskussion, fördjupning och nyansering av historieskrivningen om länet. Vilka grupper faller utanför de dominerande berättelserna och vilka synliggörs? I normkritisk anda behöver de maktstrukturer som inkluderar och exkluderar individer och grupper synas.

Hembygdsrörelsen betydelsefull för kulturarvsfrågorna i Gävleborg. Dess föreningar förvaltar samlingar och bedriver lokalhistorisk forskning. Inte minst i arbetet med världsarvet är hembygdsgårdarna med sin publika verksamhet värdefull som komplement till de hård belastade världsarvs gårdarna. Länets hembygdskonsulent, som är anställd av Gästrik-Hälsinge Hembygdsförbund, har sin arbetsplats på Läns museet som allt sedan det grundades har haft en stark anknytning till hembygdsrörelsen. I Gävleborg finns det statliga Sveriges Järnvägmuseum samt en rad lokala museer och arbetslivsmuseer som oftast drivs ideellt.

Hemslöjden har starka traditioner i Gävleborgs län och länets hemslöjdsrörelse rymmer mycket viktig kvinnohistoria, även med ett nationellt perspektiv. Hemslöjdsområdet har en stark föreningsstruktur med hemslöjdsföreningar och vävstugor. Några av föreningarna är bland de mest aktiva i landet. Utanför storregionerna Skåne och Västra Götaland, är det bara Dalarna och Gävleborgs län, som har ett så rikt föreningsliv inom området. Länets folkhögskolors utbildningar inom textil, trä och smide är en viktig länk i länets hemslöjdsstruktur. Flera egna företagare inom hemslöjdsområdet har fått sin grund för företagandet via en folkhögskola och mycket kunskap kommer både föreningslivet och besöksnäringen till del.

Det finns ett rikt musikliv och en sjudande musikscen i Gävleborg, där Gävle symfoniorkesters professionella verksamhet och amatörmusicerandet med dess genrebredd utmärker regionen i ett nationellt perspektiv. Musik- och kulturskolorna har en viktig del i detta. Men det finns anledning att även uppmärksamma folkrörelsernas betydelse, med kyrkornas musikliv och studieförbundens förmåga att fånga upp framför allt musikintresserade unga.

Gävleborg har flest antal amatörteaterföreningar i landet. Teaterintresset tar sig även uttryck i att regionen är väl försedd med arrangerande teaterföreningar, flera med långa traditioner. Detta tillsammans med Folkteatern i Gävleborgs arbete har bidragit till att skapa en kompetent teaterpublik i hela regionen.

Folkdansen har djupa traditioner i Gävleborg. På senare år har även den professionella sceniska dansen börjat få en större betydelse och idag ingår flera av Riksteaterns lokalföreningar och kommuner i ett nätverk med syfte att öka antalet föreställningar.

Gävleborg är förhållandevis väl försett med scener så väl på de större som på de mindre orterna. Denna viktiga del av den kulturella infrastrukturen utgörs av exempelvis kyrkor, teaterar, föreningslokaler samt biblioteken och folkhögskolorna.

Filmen är ett växande konstområde, inte minst i och med de ungas starka intresse. Filmen har påverkats mycket av digitaliseringen, både vad gäller, produktion, visning och konsumtion. Människor ser mer film, men skapar också film och rörlig bild som kan tillgängliggöras via webben eller de digitala biograferna. Gävleborg var tidigt ute med digitala biografier i samtliga kommuner. Dessa har gett möjlighet att ta del av ett bredare filmutbud. Men kan även användas för andra typer av visningar. Biograferna har möjlighet att utvecklas till interaktiva arenor och visningsfönster för eget skapande.

Det finns flera olika aktörer inom konstområdet i Gävleborg. Flera av dessa jobbar med utställningar, men också med olika konstprojekt för att stärka det lokala kulturlivet och lyfta fram konsten. I flera fall bedrivs verksamheten med ett uttalat mål att bidra till lokalsamhällets utveckling. Gävle Konstcentrum kan nämnas som en av Sveriges mest uppmärksammade konsthallar på landsorten med utställningar av nationella och internationella samtidskonstnärer. Både Region Gävleborg och flera av kommunerna arbetar med konstinköp med utgångspunkt från den så kallade 1%-regeln. Regionens och kommunernas konstsamlingar kan samlat ses som en form av publikt konstmuseum. Genom att konst finns spridd i våra offentliga miljöer tillgängliggörs den i gävleborgarnas vardag. I dessa konstsamlingar finns verk från de flesta konstnärer som varit verksamma i länet under de senaste decennierna tillsammans med nationell och internationell samtidskonst.

Det finns en rad goda exempel på samarbeten inom kulturlivet. Under lång tid har gemensamma arbeten på olika nivåer bidragit både till utveckling av verksamheter och till nysatsningar. Dessa samarbeten pågår på många plan och bidrar till att stärka verksamheterna, ge större genomslag och skapa högre kvalitet för de som bor och vistas i länet.

Det regionala samarbetet HelGe präglar till stora delar Gävleborgs biblioteksväsen. Folkbiblioteken i Gävleborg har tillsammans med den regionala biblioteksverksamheten varit tidigt ute med ett samarbete om gemensam katalog, gemensamma låneregler och ett effektivt utnyttjande av det gemensamma bokbeståndet. I många delar kan man idag betrakta HelGe-biblioteken som ett gemensamt bibliotek. Detta samarbete har

inneburit en ökad service och kortare väntetider för låntagarna. Det har också lett till viss effektivisering på olika plan för de lokala biblioteken.

För kulturlivet och spridningen av litteratur har även bokhandlarna en viktig roll. Det finns flera anrika bokhandlare i länet. Men bokbranschens villkor har förändrats i och med e-bokhandlarna. Detta innebär att det både kan vara lättare och svårare att få tag på litteratur. Bokhandlarna är särskilt betydelsefulla för spridningen av den litteratur som skapas i regionen. Gävleborg har en rad erkända författare. Det finns också en stark tradition av skrivande bland allmänheten med skrivarföreningar och berättaraftnar. Skrivarlinjerna på Bollnäs och Västerbergs Folkhögsskolor har en betydelsefull roll i sammanhanget. Ytterligare en positiv faktor för skrivandet är Hälsinge Akademiens arbete med att uppmärksamma unga författare genom stipendier.

Invånarnas kulturvanor

Region Gävleborg har tagit fram en kulturvaneundersökning tillsammans med SOM-institutet på Göteborgs universitet. Enligt undersökningen är de vanligaste källorna till kulturupplevelser i Gävleborg; 57 % har gått på bio, 51 % har besökt ett bibliotek, 42 % har gått på museum och 35 % har gått på teater någon gång under det senaste året. När det gäller att vara regelbunden besökare på någon kulturinstitution är biblioteksbesökaren den allra vanligaste. 22 % av de som svarat säger att de besöker ett bibliotek någon gång per månad.

Att själv utöva kultur är vanligare; 79 % uppger att de har läst någon bok, 74 % att de har fotograferat, 53 % har sysslat med handarbete/hantverk och 26 % har tecknat eller målat någon gång de senaste 12 månaderna. Att läsa, fotografera och handarbete är även vanligast för dem som uppger att de gör dessa aktiviteter så ofta som en någon gång i månaden.

De unga, 16-29 år, i undersökningen är de mest kulturellt aktiva. Exempelvis är unga den största gruppen som svarar att man spelar instrument minst någon gång per månad (14 %) Denna siffra är lägre än för riket, där 20 % uppger att man spelat instrument någon gång per månad. Teater är ett av de områden där det är minst skillnad mellan de olika åldersgrupperna. En generell slutsats är att de med högre inkomst är mer kulturellt aktiva än de med lägre inkomst. Enligt SOM-institutets analys av den nationella statistiken är utbildningsnivå en faktor som kan balansera andra starka faktorer.

När det gäller kön är kvinnor mer kulturellt aktiva än män. Med undantag för spela instrument som är vanligare bland män än bland kvinnor. Kulturvanorna påverkas om man bor på stad eller landsbygd. I riket är de som bor i stad mer kulturellt aktiva än de som bor i en ”mindre tätort” som är mer aktiva än de som bor på ”ren landsbygd”. Gävleborg avviker genom att de som bor på ren landsbygd generellt sett är mer kulturellt aktiva än de som bor i en mindre tätort.

Gävleborgs invånare har ungefär samma kulturvanor som övriga landet. Siffrorna är något lägre vilket förklaras av åldersstrukturen och avstånd till större städer med ett brett utbud av kulturinstitutioner.

Myndigheten för kulturanalys arbetar med att analysera metoder för att integrera mångfald, jämställdhet och tillgänglighet i den officiella statistiken. Man frågar sig hur och på vilket sätt den officiella statistiken bättre kan fånga mångfalds-, jämställdhets- och tillgänglighetsaspekter i kulturlivet. Detta arbete pågår och de svagheter som den officiella statistiken har inom dessa områden gäller sannorlikt även för den undersökning som gjorts i Gävleborg. Man kan förmoda att det finns grupper som står helt eller delvis utanför det offentligt finansierade kulturlivet. Det är viktigt att följa resultaten av det nationella arbetet och analysera vilka konsekvenser det får för Gävleborg.

Civilsamhällets roll

Civilsamhället och allt det ideella arbete som bedrivs inom föreningslivet en förutsättning och en grundstruktur för invånarnas tillgång till ett rikt kulturliv. De regionala kulturverksamheterna har en roll att som medaktörer bidra till att fylla denna bas med innehåll. Det är viktigt att se att hela föreningslivet är en resurs för kulturlivet, även exempelvis bygdeföreningar och idrottsföreningar. Dessa kan ofta ha funktioner som arrangörer på landsbygden, eller som handkraft vid större arrangemang.

Eftersom civilsamhällets organisationer har avgörande betydelse för kulturlivet är det angeläget att uppmärksamma de förändringar som sker inom föreningslivet. Föreningarna lever vidare och, undantag finns men, många av dem har medlemmar med en hög medelålder och svårighet att hitta förnyelse. Många grupper i samhället står utanför de traditionella organisationerna eller väljer andra samarbetsformer och mer tillfälliga engagemang. Detta ställer krav på de regionala kulturverksamheterna som både behöver arbeta för att stärka det befintliga föreningslivet och söka nya former för samverkan på nya arenor för att fortsätta vara angelägna för regionens invånare.

En grupp som blir allt vanligare i detta sammanhang är privatpersoner eller grupper med individer som har en stark drivkraft att på egen hand, i ett företag, eller genom att omge sig med ett nätverk - kanske i föreningsform, utveckla kulturlivet på sin ort. En stor del av utvecklingen och förnyelsen av kulturlivet sker idag just i dessa gränsområden mellan företagande och civilsamhälle. I och med att det är en ny företeelse med otydlig organisationsform och med en stark vilja att realisera kulturidéer kan det vara svårt för dessa att passa in i de offentliga strukturerna som ofta upplevs som tröga och byråkratiska.

Länets professionella kulturliv

De professionella kulturskaparna är viktiga för kulturlivet i Gävleborg. Det är det angeläget att hitta former för hur deras delaktighet i länets utveckling kan tillvaratas.

Kulturskaparna är en betydelsefull resurs för kulturinstitutionerna och involveras på olika sätt i deras arbete. Detta gör omvänt institutionerna värdefulla som samarbetspartners för kulturskaparna, som uppdragsgivare eller arena för att presentera sitt skapande. Detta samspel bidrar till en konstnärlig drivkraft även för det övriga kulturlivet i Gävleborg.

Kulturskaparna möter den regionala kulturverksamheten exempelvis via workshops, kompetensutveckling och som uppdragstagare. I arbetet med att ge de professionella kulturskaparna bättre förutsättningar bidrar Region Gävleborg med fackkunskap inom olika konstområden.

Länets utbildningar inom kulturskapande finns inom gymnasieskolan som har estetiska program med olika inriktningar för de ungdomar som vill vidareutveckla sitt skapande. Region Gävleborgs folkhögskolor har förberedande utbildningar för kulturskapare inom områdena musik, konst, litteratur, textil, trä, smide, foto och media samt en yrkesutbildning i dramapedagogik. Några av dessa utbildningar hör till de mest attraktiva i landet inom sitt område.

De regionala kulturverksamheterna arbetar enligt villkoren i ramavtalet för konstnärers medverkans- och utställningsersättning (MU-avtalet).

Gävleborgs kommuner

I januari 2015 genomfördes en kartläggning tillsammans med kommunerna i Gävleborg. En enkät gick ut till samtliga kommuner där man fick möjlighet att beskriva kommunens arbete och prioriteringar. Beskrivningarna nedan är gjorda utifrån resultaten i enkäterna.

Bollnäs

Bollnäs kommun har en kulturnämnd som ansvarar för kulturfrågorna. Inom förvaltningen finns ett kulturkontor med produktion och allmäncultur, konsthall, bibliotek, kulturskola, fritidsgårdar, enheten kulturarv samt under enheten Kulturhus, en serviceenhet och en turistbyrå.

Bollnäs kommun beskriver att de viktigaste framgångsfaktorerna för kulturlivet i kommunen är att Bollnäs kommun vågade satsa på idén om ett kulturkvarter som kulturskapare för och med Bollnäsborna, bredden på Kulturutbudet samt att det finns en samlad plats (Kulturkvarteret) för utövandet.

De viktigaste framtidsutmaningarna för Bollnäs är en kulturbudget som ligger i paritet med ett utvecklat kulturkvarter. Att kunna arbeta mer i dialog med kommuninvånarna, skapa bättre förutsättningar för aktiv kultur samt distribuerade kulturyttringar med en känsla av delägarskap.

Gävle

Kultur- och fritidsnämnden i Gävle ansvarar för kultur- och fritidsverksamhet. Förvaltningen är organiserad i fyra verksamhetsavdelningar: Fritid (Bad, Anläggning & underhåll, Fritidsstöd & utveckling) Bibliotek (Närbibliotek, Stadsbibliotek, Konsument Gästrikland, Stadsarkiv), Gävle Konserthus & Symfoniorkester samt Kultur (Kulturskola, Kultur- och föreningsstöd, Konstcentrum och Gasklockorna).

Kultur & fritid arbetar tydligt utifrån idén om samverkan mellan olika aktörer inom sektorn. Kulturinstitutionerna med sin professionella kompetens och sina anläggningar utgör en viktig förutsättning för både kulturföreningar och det fria kulturlivet. Samverkan dem emellan är den viktigaste framgångsfaktorn som skapar goda utvecklingsmöjligheter. Samverkan med skolan, föreningar och andra viktiga samhällsaktörer möjliggör kulturell allemansrätt. Samverkan är också en framgångsfaktor för resurseffektivitet. Gävle kommun har ett årligt effektiviseringskrav på 1,5 % för att klara av stora investeringar och ökade volymer i många verksamheter.

Som ett led i samverkan för att garantera varje elevs rätt att få ta del av professionell kultur i skolan, har Gävle kommun infört en kulturgaranti; Kulturtrappan. Det är ett samarbete mellan Kultur & fritid och Utbildningsförvaltningen som garanterar varje elev från sex år upp till nionde klass två kulturupplevelser per läsår.

Hofors

I Hofors ansvarar barn- och utbildningsnämnden för allmänskulturen, biblioteket och Entré Ungdom. Kommunstyrelsen ansvarar för frågor som rör kulturturism.

Det är det starka och breda civilsamhället som är Hofors viktigaste framgångsfaktor. Kulturaktörer genomför tre stora festivaler i kommunen, det finns aktiva studieförbund och föreningar som erbjuder kommuninvånarna kulturupplevelser inom flera konstformer och en möjlighet till personligt skapande. Kommunen har kultur- musik- och Spelstinastipendium som varje år stolt uppmärksammar mycket skickliga kulturaktörer. Kommunen kulturstrategi ska leda till att kultur skapar trygghet.

Framtidsutmaning:

Fortsätta de redan påbörjade medborgardialogerna inom kulturområdet och därmed finna bra kommunikation som leder till att utveckla och finna redskap att behålla de ideella krafterna i kommunen. Dialogerna kan även vägleda kommunen i de ekonomiska prioriteringarna.

Hudiksvall

Hudiksvalls kommun har sedan 2015 en kultur- och fritidsnämnd som ansvarar för kultur- och fritidsfrågorna. I kulturverksamheten ingår allmän kulturverksamhet, kulturanläggningar, föreningsstöd, bibliotek och kulturskola. Inom fritidsverksamheten ingår Badhus och fritidsanläggningar, Fritidsgårdar, Föreningsstöd och Fritidsutveckling, Folkhälsa och Ungdomsinflytande. Inom Kultur- och fritidsverksamheten ingår även besöksmålet Mulle Meck samt verksamheten inom KomTek.

Under 2015 pågår ett arbete med att skapa en kommunal kultur- och fritidsplan med syfte att precisera vad kultur, idrott och fritid är för Hudiksvalls kommun och tydliggöra ambitionerna.

Kommunen är tillsammans med Region Gävleborg huvudmän för stiftelsen Hälsinglands Museum.

Kulturlivet i Hudiksvall utvecklas i samverkan och samordning mellan kommuninvånarna och civilsamhället genom föreningar, studieförbund, professionella aktörer och institutioner med regionala uppdrag. Att arbeta med ungdomars inflytande är en viktig framgångsfaktor, liksom att ta till vara och stimulera kreativa uttryck. Andra prioriterade områden är integration, inkludering och hälsa.

Samverkan och samordning blir allt viktigare för att möta framtida utmaningar med mindre och mindre ekonomiska resurser.

Ljusdal

Det är kommunstyrelsens samhällsutvecklingsutskott som ansvarar för allmänkultur, föreningsstöd, kulturskola och bibliotek i Ljusdal. Kommunstyrelsen ansvarar för Världsarvscenter för Hälsingegårdar och kulturturism.

I Ljusdal finns sett stort antal föreningar, organisationer och aktörer inom kulturområdet. Dessa arbetar aktivt med att skapa kulturella verksamheter och arrangemang. Kommunens roll gentemot dessa är primärt att agera stödjande och att erbjuda en koordinerande funktion, i syfte att optimera samordningsvinster i verksamheten totalt sett.

Inför framtiden så finns beslut om att etablera ett kulturcentrum i befintliga lokaler vid Slottegymnasiet/Musikskolan för operativ verksamhet på icke skoltid inom alla kulturområden och för alla åldrar. Konceptidén är densamma som inom samverkanskonceptet Estrad Ljusdal där kommunen har en koordinerande roll/funktion och externa aktörer primärt bedriver operativ verksamhet och arrangemang.

Nordanstig

I Nordanstigs kommun är all verksamhet samlad under Kommunstyrelsen. Biblioteket ingår i samma enhet som skolan och övriga kulturfrågor ingår tillsammans med föreningsstödet i näringslivsenheten. Nordanstigs kommun fungerar främst som stödjande genom projekt- och visionsbidrag till föreningar. Det pågår ett arbete med att forma en struktur för samverkan mellan kommunen och det utövande kulturlivet för att ta ett samlat grepp om kulturfrågorna i kommunen.

Kultur i form av arrangemang, skapande och aktiviteter bygger till stor del på ideella krafter och enskilda kulturutövare där det finns stor kunskap och erfarenhet. Det ideella engagemanget är en framgångsfaktor i en liten kommun med begränsade medel till kultur, samtidigt är det sårbart av samma anledning.

En framtidsutmaning är att hitta sätt för kommunen och det utövande kulturlivet att samverka kring kulturfrågorna för att utveckla Nordanstig. Med avstamp i de förutsättningar som finns idag och med en fokuserad samverkan där man tillsammans ska lyfta kulturfrågorna, hitta och ta tillvara samverkansvinster och utvecklingsmöjligheter samt hitta ytterligare vägar till finansiering.

Ockelbo

Utbildnings- och kulturnämnden i Ockelbo ansvarar för allmäncultur, kulturskola och bibliotek.

Framgångsfaktorer är det starka ideella engagemang som finns inom föreningslivet samt en väl utvecklad samverkan mellan olika aktörer. Samverkan lyfts i kommunens Vision 2020 och uttrycks ” Ockelbo samspelar med andra lokalt, regionalt och globalt. I Ockelbo bygger vi relationer för att stärka och utveckla vårt samhälle. Här söker vi nya lösningar i samverkan för att på bästa sätt använda våra gemensamma resurser. Vi möts och satsar tillsammans för att bidra till framtidens goda livsbetingelser”. Ockelbo har flera attraktiva turistmål som är bas för mycket kulturverksamhet, det handlar bland annat om Wij Trädgårdar och bruksmiljöerna.

Framtidsutmaning; att behålla och helst förbättra kommunikationerna (tåg- och bussförbindelser) som en del av den regionala trafiken. Att behålla och utveckla det ideella engagemanget inom föreningslivet, det är en utmaning för många föreningar att förnygra i leden. Kommunens begränsade ekonomiska resurser kommer att bli en utmaning när kultur konkurrerar med andra behov.

Ovanåker

Kulturverksamheterna i Ovanåker är organiserade som en del av kommunstyrelseförvaltningen. I organisationen finns bibliotek, musikskola, allmäncultur samt ett arbetsmarknadsprojekt.

De framgångsfaktorer som lyfts fram i Ovanåker är tillgänglighet, bredd och kommunalt ansvarstagande. De viktigaste utmaningarna inför framtiden är att behålla kulturlivet på den nivå man har idag och att fortsätta utvecklas. Det är även en utmaning att utveckla samverkan med näringslivet och att tillgängliggöra kulturlivet.

Sandviken

I Sandviken är det kultur- och fritidsnämnden som ansvarar för de flesta kulturfrågorna. Verksamheten är samlad till Kulturcentrum och har tre enheter; kulturenheten som administrerar föreningsstöd, samordnar Kulturcentrums programverksamhet och ansvarar för konstfrågor, folkbiblioteket som även litteraturhuset tillhör samt kulturskolan. Turismfrågorna ligger samlade under kommunstyrelsens näringslivsenhet.

Sandvikens kommun har definierat de viktigaste framgångsfaktorerna för kulturlivet till: inom begreppet omvärld - ”kunskap och förståelse för andra kulturer, omvärldsbevakning”. Samt inom begreppet hållbar samhällsutveckling – ”mötesplatser, aktivt föreningsliv, samverkan och integration”.

Hittills har föreningslivet i Sandviken drivit många kulturverksamheter. Men det är inte längre lika självklart att ideellt engagemang kanaliseras via föreningar som ibland upplevs som byråkratiska. Därmed är det traditionella föreningsstödet inte alltid relevant för till exempel ungdomar. Samtidigt ökar kraven på att leverera upplevelser och att göra Sandviken till en attraktiv plats att bo på.

Söderhamn

Söderhamn kultur- och samhällsservicenämnd ansvarar för allmänkultur, bibliotek, bidrag mm. Barn och utbildningsnämnden har ansvar för kulturskolans verksamhet.

Framgångsfaktorerna för kulturlivet i Söderhamn har varit att räkna upp bidragsnivåerna till föreningslivet. Ökad samordning och stöd i annan form, exempelvis utbildning, inspiration och nätverkande, för kulturaktörer och föreningar. Inom framtiden ser man en utmaning i att få unga aktiva inom föreningslivet. Men också att anpassa bidrag och regler utifrån hur unga organiserar sig kring kultur.

Kulturlivets regionala aktörer

Scenkonst

Invånarnas möjlighet att ta del av ett rikt kulturutbud runt om i hela Gävleborg möjliggörs till stor del av det samspel som sker mellan det lokala kulturlivet och de regionala scenkonstaktörerna. De regionala verksamheterna är ofta producerande medan arrangemangen förmedlas lokalt av exempelvis föreningar eller kommuner. Scenkonstarrangemang når givetvis ut i regionen även genom andra kanaler än de regionala som exempelvis via privata bokningsbolag, eller via personliga kontakter. Privata initiativ får allt större betydelse, framför allt inom musikområdet. Kyrkorna och studieförbunden är också viktiga arrangörer i länet.

En trend inom scenkonstområdet är en ökad professionalisering hos både utförare och publik. Förväntningarna på arrangemangen ökar. Den moderna tekniken ger nya möjligheter och fysiska förutsättningar för exempelvis ljud och ljus, men även marknadsföring och värdskap förväntas fungera allt mer professionellt. Flera av länets kommuner har under de senaste åren skapat kulturhus för att samla och öka resurserna till det lokala kulturlivet i allmänhet och scenkonsten i synnerhet. Denna trend ska sättas i relation till att samhällets förväntningar på vad civilsamhället och det ideella engagemanget ska åstadkomma också ökar.

Musikarrangemangen i regionen kommer ofta till genom samspelet mellan de lokala arrangörsföreningarna och Region Gävleborgs musikproducenter. Musikproducenternas arbete behandlas vidare nedan under avsnittet Kulturutveckling.

Dans som konstområde har fortfarande en relativt svag struktur i länet med blygsamma resurser och utan de starka traditioner och arrangörsnätverk som många av de övriga konstformerna har. Det har bildats ett regionalt nätverk för dans med representanter från kommuner och riksteaterföreningar för att möta dessa behov. Det finns professionella dansare i Gävleborg, men ingen fri dansgrupp med säte i länet. Den verksamhet som Region Gävleborgs danskonsulent bedriver behandlas vidare nedan under avsnittet Kulturutveckling.

Många av de scenkonstarrangemang som erbjuds skolorna är gästspel från olika professionella grupper runt om i landet. Regionala produktioner görs av de regionala scenkonstinstitutionerna, den lokala gruppen Skottes Musikteater samt av avdelningen Kulturutveckling.

Folkteatern i Gävleborg

Folkteatern i Gävleborg grundades 1980 och är en stiftelse med Region Gävleborg som huvudfinansiär. Kärnan i verksamheten är en liten fast ensemble som strävar efter att arbeta nära regionens invånare och med frågor som är relevanta här och nu.

Folkteatern ska vara en inkluderande mötesplats för gestaltning av vår samtid och omvärld. Den ska skapa konstnärliga sammanhang där oväntade kontakter knyts och nya aktiviteter och projekt möjliggörs. Genom att fungera i ett samspel med det omgivande, föränderliga, samhället vill den bidra till att öka människors makt och möjligheter att påverka sina liv och öka sin delaktighet i länets samhällsliv. En förutsättning för att teatern ska fungera på detta sätt är att den verkar runt om i Gävleborg.

I det fortsatta arbetet är det angeläget att Folkteatern vidareutvecklar publikens delaktighet i institutionens verksamhet, ökar den interkulturella kompetensen inom organisationen och utvecklar verksamheten så att den i större utsträckning omfattar mångkulturella perspektiv. Folkteatern ska dessutom fortsätta arbetet tillsammans med Riksteatern Gävleborg för att utveckla arrangörsledet.

Riksteatern Gävleborg

Riksteatern Gävleborg är Riksteaterns regionala nivå och är en förening där de lokala Riksteaterföreningarna är medlemmar. Tillsammans med de lokala föreningarna arbetar man med verksamhetsutveckling och med att utveckla arrangörskapet. Verksamheten är ett stöd till de lokala Riksteaterföreningarna och man arbetar aktivt med teater för barn och unga.

Föreningen samordnar skolornas teaterutbud och erbjuder föreställningar till ett subventionerat enhetspris som överbryggat de geografiska skillnaderna i Gävleborg.

För att stötta teaterföreningarna, men också för att komplettera bilden av situationen i länet och länets behov driver Riksteatern Gävleborg och Folkteatern i Gävleborg ett repertoarråd med syfte att stärka teaterföreningarnas inre arbete, att uppnå en ökad samverkan mellan föreningarna i länet och att utveckla en närmare relation mellan

Riksteaterns föreningar och Folkteatern. I repertoarrådet uppmärksammades svårigheterna för det etablerade föreningslivet att engagera ungdomar och som en följd av detta har man återupptagit arbetet med en regional ungdomsplattform för teater, Unga Teaternätverket.

I det fortsatta arbetet är det angeläget att Riksteatern Gävleborg vidareutvecklar arbetet tillsammans med Folkteatern Gävleborg för att utveckla arrangörsledet i länet.

Gävle Symfoniorkester

Gävle Symfoniorkester drivs som en enhet under avdelningen Gävle Konserthus & Gävle Symfoniorkester inom Kultur- och fritidsförvaltningen i Gävle kommun. Orkestern grundades 1912. Under många år och fram till 1994 drevs den med delat huvudmannskap mellan Region Gävleborg och Gävle kommun. Gävle Symfoniorkester är den enda renodlade symfoniorkestern norr om Dalälven.

Symfoniorkestern ska förvalta och föra ett kulturarv vidare. Den ska bidra till konstnärlig mångfald och till att skapa lokal, regional och nationell identitet. Många konserter arrangeras tillsammans med det civila samhället. Konserter för, med och av barn och unga är en naturlig del av orkesterns verksamhet. En viktig del av Gävle Symfoniorkesterns verksamhet är samarbetet med konstnärliga utbildningar i landet.

Gävle symfoniorkesterns konserter arrangeras på orkesterns hemscenen i Gävle Konserthus och regelbundet, vid några tillfällen per år, på orkesterns noder i länet; i Hudiksvall och Bollnäs. Det finns önskemål om fler konserter av orkestern runt om i regionen. Men höga turnékostnader och svårigheter att hitta lämpliga lokaler för en stor orkester är försvårande omständigheter.

Det är viktigt att Gävle Symfoniorkester vidareutvecklar sitt arbete för att bli en angelägenhet för invånarna i hela Gävleborg samt vidareutvecklar samverkan med länets kommuner och Region Gävleborg.

När kulturplanen skrivs utreder Gävle kommun orkesterns framtid. Resultatet av det arbetet kan leda till att delar av avsnittet ovan behöver revideras.

Kulturarv

De regionala kulturarvsinstitutionerna är Arkiv Gävleborg, Hälsinglands Museum och Läns museet Gävleborg. Dessa är tre jämbördiga enheter med olika funktioner inom ett gemensamt regionalt musei- och arkivuppdrag.

Den regionala musei-, kulturmiljö- och arkivverksamheten ska vara angelägen för människor och samhälle, genom att ge redskap för att förstå och hantera historiska och samtida skeenden. Musei- och arkivverksamheten ska angå, ompröva och skapa delaktighet. Detta ska ske genom att man **möter och undersöker** samtidens frågor, **involverar** människors kunskap, berättelser och känslor samt **gestaltar** historiens mångtydighet.

Arkiv Gävleborg, Hälsinglands Museum och Läns museet Gävleborg ska gemensamt vara resurser för hela Gävleborg med sina olika inriktningar och kompetenser. De ska fungera som stöd och utvecklingsresurser och arbeta med regionens frågor. Verksamheterna ska fortsätta arbetet med en gemensam verksamhetsplanering och uppmanas att genomföra gemensamma projekt.

Arkiv Gävleborg

Arkiv Gävleborg är en förening med cirka 600 medlemsorganisationer som förvarar sina historiska dokument i arkivets lokaler. Sedan 2003 samlar och vårdar man både föreningsarkiv och företagsarkiv. Arkivet är en viktig och för många självklar aktör som mottagare av arkivmaterial från regionens organisationsliv. Detta gör verksamheten till en stor resurs för forskningen.

Arkiv Gävleborg har en tydlig profil i sitt arbete med arkivpedagogik som bland annat syftar till att ge unga redskapen till att själva utforska sin historia.

Hälsinglands Museum

Hälsinglands Museum finns i Hudiksvall och drivs som en stiftelse med Hudiksvalls kommun och Region Gävleborg som huvudfinansiärer. Museet arbetar med ett brett samhällskoncept där samtidens frågor relateras till problematiseringar av historiska erfarenheter. Den samhälleliga, inkluderande och breda synen genomsyrar museets hela verksamhet, i direkta samarbeten, utställningar, pedagogik, publikationer. Museet har traditionellt tre profilområden i sina samlingar: kyrklig medeltidskonst, folkligt interiört väggmaleri och folklig textil.

Museet involverar ständigt den senaste forskningen för att stärka samhällsrelevansen och vetenskapligheten. Museet engagerar också samtida konstnärer för nya frågeställningar, nya samtal och starka gestaltningar. Arbetet med barn, unga och äldre är ett viktigt förmedlingskoncept bland annat för att lyfta olika frågor och ompröva invanda mönster. Inom området byggnadsvård bedriver museet ett starkt utvecklingsarbete med inriktning på en mer processinriktad och proaktiv kyrkoantikvarisk roll.

Länsmuseet Gävleborg

Länsmuseet Gävleborg drivs som en stiftelse med Region Gävleborg som huvudfinansiär för verksamheten. Museibyggnaden finns i centrala Gävle, arkiv och samlingar finns på Brynäs i Gävle. Museet har även medarbetare stationerade i Ljusdal och Hudiksvall.

Med visionen att *Kulturarven i Gävleborgs län ska betyda mer för fler* arbetar Länsmuseet med frågor kring människan i förändring. Verksamheten bygger på möten med människor där forskning, berättelser, kulturmiljöer, föremål och dialog med civilsamhället bidrar till reflektion kring dåtida och samtida skeenden i samhället. Fokus ligger främst på samverkan med barn och unga. I det pedagogiska arbetet utvecklas hela tiden nya sätt att belysa och föra dialog kring samtidens frågor. Nyligen har arbetet med kulturmiljöpedagogik förstärkts.

Museet har omfattande arkiv samt samlingar med tonvikt inom svensk och regional konst, foto keramik, textil, tapeter och länets sjöfart. 2016-2018 genomför Länsmuseet en stor satsning på nya basutställningar där länets utveckling ska speglas ur ett brett perspektiv. Ett profilområde sedan lång tid är kulturmiljö där museet står för 75 års erfarenhet av 10 000 års historia och är remissinstans för kommuner och myndigheter samt bedriver uppdragsverksamhet med inriktning mot byggnadsvård och arkeologi.

Museernas arbete med kulturmiljöer

Länets kulturmiljöer utgör viktiga och mångfacetterade resurser, från de förhistoriska kulturarven till det moderna samhällets miljöer. En ökad samverkan mellan regionens kulturverksamheter, länsstyrelsens kulturmiljöenhet och andra relevanta samhällssektorer stärker institutionernas möjligheter att använda kulturmiljöerna för en bredare

samhällsnytta. Varje samhällsepok ger avtryck i den fysiska miljön och har därmed möjlighet att generera nya kulturmiljöer och nya tolkningar av de befintliga kulturmiljöerna. Det är viktigt att samtalet pågår om vilka fysiska miljöer och samhällsföreteelser som är viktiga att uppmärksamma och viktiga att samverka kring för att öka den kulturella medvetenheten och bidra till att människor i Gävleborg kan orientera sig i en föränderlig verklighet.

Museerna ska bedriva ett proaktivt arbete för att värna och bevara viktiga kulturmiljöer. Genom kunskapsuppbyggnad pedagogiskt arbete samt med möten och dialog med brukarna, så väl privatpersoner som civilsamhälle, kommuner och företag, bidrar museerna till att öka medvetenheten om kulturmiljöernas betydelse. Dialog och rådgivning är viktiga verktyg för att väcka ett ökat engagemang och lyfta hållbarhetsfrågor.

Länsstyrelsen ansvarar för kulturmiljövården i länet. Utgångspunkten för arbetet är strategin *Kultur som en rättighet för alla*, där grunden är samverkan och dialog med kommuner, museer, föreningar med flera. Länsstyrelsen arbetar enligt kulturmiljölagen och fördelar statliga medel – kulturmiljöanslaget - till vård, tillgänglighet och utveckling av kulturarven. Kulturmiljöanslaget är ett verktyg som ger möjlighet till samverkan med andra parter i projekt som rör kulturarven och kulturlivet, exempelvis kulturturism, pedagogiska insatser samt frågor som rör integration och världsarv. Även om Länsstyrelsens kulturmiljövårdsarbete inte omfattas av kultursamverkansmodellen berör detta i högsta grad kulturarv och kulturliv. Samverkan är därför viktig och kan bidra till värdefulla synergieffekter.

Museernas konstverksamhet

Förutom sitt arbete med kulturarvsfrågorna har museerna också en viktig roll för konstlivet i länet. Som nämns ovan involverar Hälsinglands Museum systematiskt konstnärer för att stärka samtidsrelevansen i verksamheten. Båda de regionala museerna har högkvalitativa konstsamlingar, Länsmuseumets samling anses vara en av de mest betydande samlingarna av svensk konst utanför storstäderna. Museerna är viktiga arrangörer av tillfälliga konstutställningar och bedriver en omfattande och efterfrågad pedagogisk verksamhet.

Kulturutveckling

Inom Region Gävleborgs avdelning Kulturutveckling finns en rad olika expertfunktioner såsom konsulenter och producenter samt stödjande, administrativa funktioner. De olika kompetensområden som Kulturutveckling tillhandahåller beskrivs nedan under respektive avsnitt.

Det som särskiljer denna del av den regionala kulturverksamheten från institutionerna är att den endast undantagsvis arbetar direkt mot medborgarna. Istället har den en rad intressenter som målgrupp, exempelvis föreningar, arrangörer, professionella kulturskapare och länets kommuner. Verksamheten inom Kulturutveckling får genom sin organisatoriska placering i kultur- och kompetensförvaltningen en speciellt tydlig roll för att förverkliga den regionala kulturpolitiken.

Kulturutveckling kan genom sina kompetenser, kontaktnät och överblick, både direkt och indirekt, verka stödjande och rådgivande till många av kulturaktörerna i Gävleborg. Aktörerna får på så sätt ökad möjlighet att bidra till att invånarna kan använda konstupplevelser, eget skapande och kulturellt engagemang som redskap för att hantera livets villkor och samhällets omvandling. Behovet att uttrycka sig begränsas inte till definierade konstformer, dessutom sker en ständig förändring där genrer flyter i varandra och förnyas. Detta medför att Kulturutveckling både behöver ha expertkompetens inom olika konstområden och ett konstområdesöverskridande förhållningssätt.

Verksamheten inom Kulturutveckling måste ständigt vidareutveckla sina metoder och arbetssätt med utgångspunkt från den regionala kulturpolitikens intentioner. Konsulenter och producenter måste förhålla sig till den utveckling som sker inom deras respektive expertområden och i dialog med kulturlivets aktörer möta upp med stor lyhördhet för hela regionens behov och möjligheter. Utveckling av arrangörer och föreningsliv, vidareutveckling av stödformer till de professionella kulturskaparna samt möjligheter att stödja alternativa organisationsformer och nya gränsöverskridande kulturella uttryck är särskilt angelägna utmaningar.

Crossmedia

Inom crossmedia sätts berättelsen i centrum och formen för berättelsen kommer i nästa steg. Ofta leder detta förhållningssätt till blandformer med olika konstnärliga uttryck. Det är vanligt att använda digitala redskap för att koppla samman olika konstformer och för att involvera deltagarna till att påverka det slutgiltiga resultatet.

Crossmediaverksamheten ska genom kompetensutveckling, metodutveckling, samordning och utvecklingsstöd bidra till att höja kunskapsnivån om digitaliseringens möjligheter, crossmedia, transmedia och deltagarkultur. Metodutveckling handlar ofta om att driva pilotprojekt för barn och unga med inkludering och mångfald som mål.

Arbetet bedrivs främst tillsammans med andra institutioner, kommunala verksamheter och andra funktioner inom Kulturutveckling för att föra in crossmediaperspektivet i den ordinarie verksamheten. Det handlar om deltagande, tillgängliggörande, inkludering och demokratisering genom exempelvis spelutveckling, gestaltande eller olika former av digitalisering.

Dans

Dansverksamheten ska förankra, synliggöra och utveckla dansen i Gävleborg, exempelvis genom fortbildning, nätverksträffar och inspirationsdagar där dansverksamma, föreningslivet och kulturtjänstemän är målgrupper.

Den professionella sceniska dansen stärks bland annat genom arrangörsutveckling och förmedling av professionella dansföreställningar både till offentliga arrangörer och till skolan. Genom att arrangera workshops och dansläger i samverkan med andra intressenter stödjer verksamheten också, unga och unga vuxnas behov av att uttrycka sig och skapa genom dans och koreografi.

Film

Filmverksamheten ska genom kompetensutveckling, samordning samt utvecklings- och projektstöd vidareutveckla filmkulturell verksamhet för barn och unga, aktörer inom biograf- och visningsområdet samt för filmskapare.

Verksamheten har bidragit till digitaliseringen av länets biografier. Tillsammans med arrangörer och aktörer inom biograf- och visningsområdet fortsätter nu arbetet med att vidareutveckla visningsverksamheten i länet för att maximera de digitala biografernas potential.

Genom att ge stöd till filmfestivaler och andra visningsarrangemang kan filmen både lyftas som konstform och som medel för att belysa nya perspektiv, berättelser och sammanhang.. Genom att arrangera festivaler ges länets ungdomar en möjlighet att visa sina filmer, inspireras och lära nytt.

Den rörliga bilden som språk och uttryckmedel är väl etablerad och området växer stadigt. Genom ökad tillgång till filmteknisk utrustning t ex smarta telefoner och datorer är det enkelt att själv göra film och berätta sin historia. Ur det skapas ett ökat behov av källkritik och film- och mediekunnighet samt kunskap om film som konstform. Filmverksamheten ska bidra till att utveckla den film- och mediepedagogiska verksamheten genom metodutveckling, fortbildning för pedagoger och bibliotekspersonal samt kunskapsspridning.

Genom utvecklings- och projektstöd i form av handledning och ekonomiskt eller tekniskt stöd arbetar filmkonsulenterna med att stärka förutsättningarna för en kreativ filmproduktion i Gävleborg. Genom stöd, nätverk och fortbildningar skapas mötesplatser mellan unga filmare och etablerade professionella filmskapare vilket både ökar möjligheten för talangutveckling och stärker filmen som näringsgren.

Hemslöjd

Hemslöjdsverksamheten syftar till att bevara slöjdens traditioner, bidra till slöjdens utveckling samt stärka slöjden som näringsgren och dess relevans i samtiden. Detta görs genom att initiera och samordna insatser, främst samarbete med Gästrike- Hälsinge hemslöjdsförbund, lokala föreningar, studieförbund och slöjdföretagare. Men också i samverkan med övriga konstområden inom Kulturutveckling.

Insatser genomförs exempelvis för att tillvarata slöjdens förmåga att skapa mötesplatser över språkliga och kulturella gränser.

Ett nordiskt projekt med utbyte för slöjdare från länet, drivs i samarbete med Stundars i Finland, Þingeyskt och Þjóðlegt på Island. Hemslöjds konsulenterna samarbetar också med grannlänen Dalarna och Uppsala i olika projekt.

Hemslöjdskonsumenten ingår i de nationella nätverk som driver hemsidorna; Slöjd Håller, 365 saker du kan slöjda, Slöjden i skogen och Textil Hemslöjd. Hemsidorna bidrar till att lyfta slöjden i ett hållbarhetsperspektiv, inspirera till eget skapande och nytänkande samt bevara kunskapen om olika material och tekniker.

Konst

Konstverksamheterna ska stimulera utvecklingen av ett levande och hållbart konstliv i Gävleborg. Genom konstkonsulentverksamheten och Region Gävleborgs konstsamling ska konst tillgängliggöras för alla i länet. Verksamheterna ska höja och vidga kunskapen om konstens potential. De ska synliggöra och stimulera ett konstliv som rymmer ett starkt föreningsliv, flera konstnärsdrivna verksamheter samt starka och relevanta institutioner för konst. Arbetet innefattar en rad olika insatser som alltid görs i nära samarbete med kommuner, föreningsliv, arrangörer, utövare och andra aktörer i länet.

Konstkonsumenten tillhör avdelningen Kulturutveckling medan konstsamlingsteamet är organiserat i förvaltningen Lednings- och verksamhetsstöd.

Konstkonsulentverksamheten

Konstkonsulentverksamheten verkar genom ett nära och lyhört samarbete med människor runt om i länet. Ett sätt kan vara att erbjuda olika aktörer, som i sin tur möter länets invånare, nödvändiga och kompletterande verktyg i form av fortbildning eller teknisk utrustning. Det kan röra sig om utbildningar eller nätverksträffar som möjliggör erfarenhetsutbyten för exempelvis konstnärer, bildlärare, föreningsfolk eller kulturtjänstemän som därigenom stärks i sina roller och får vidgade möjligheter att verka för konsten i Gävleborg. Verksamhetsfältet omfattar allt från sociala och integrerande konstprojekt, ett synliggörande av konsten som samhällskildrare till konst som en utgångspunkt för lärande och självreflektion.

Konstsamlingsverksamheten

Sedan 1960-talet har Region Gävleborg byggt upp en konstsamling som är spridd över hela länet. Konstnärliga miljögestaltningar och tematiska kollektioner produceras till allt från utbildnings- och vårdmiljöer till

konferens- och kontorslokaler. I uppdraget ingår att förvalta, producera och levandegöra konstsamlingen. Syftet är att bidra till en stimulerande och humanistisk miljö inom Region Gävleborgs verksamheter där patienter, elever, personal och andra brukare får tillgång till intressant konst i sin vardag. Konsten är tänkt att utgöra miljöskapare och orienteringspunkter samt att ge inspiration för reflektioner och samtal.

Musik

Musikverksamheten ska genom samordning och utvecklingsstöd stärka musiken i Gävleborg, så att alla invånare i olika åldrar har jämlik tillgång till professionell musik av olika genrer.

Verksamheten ska ge unga möjligheter att utveckla sina musikaliska förmågor. Detta sker genom egna ungdomsorkestrar och stöd till extern verksamhet. Som ytterligare inspiration för ungas eget musikskapande arrangeras tävlingar inom musik.

Musikverksamheten erbjuder skolan konserter med professionella musiker. Produktionerna kan vara förmedlade från fria grupper. Men de kan också vara skraddarsydda och anpassade till specifika behov, där musiker engageras för att skapa nya program, eller musikstycken.

Genom att erbjuda ett brett, flexibelt och decentraliserat utbud till arrangörer ute i länet skapas en musikverksamhet av hög angelägenhet för länsinvånarna. Många av musikarrangemangen kommer till genom samspelet mellan de lokala arrangörsföreningarna och Kulturutveckling. Avdelningen producerar, samordnar turnéläggning och marknadsföring samt subventionerar kostnaderna. På detta sätt ställer Kulturutveckling samman musikserier med professionella musiker inom olika genrer och stöttar även flera olika musikfestivaler i Gävleborg.

Regional biblioteksverksamhet

Den regionala biblioteksverksamheten ska genom kompetensutveckling, samordning och utvecklingsstöd stärka biblioteken i Gävleborg. Genom biblioteken ska alla invånare ha jämlik tillgång till litteratur, information och biblioteksservice samt stöd för formellt och informellt lärande.

Dokumentnamn: Kulturplan för Gävleborg 2016 - 2018**Dokument ID: 130719****Giltigt t.o.m.:****Revisionsnr:**

Kommunbiblioteken i Gävleborg har genom stöd och samordning från den regionala biblioteksverksamheten varit tidigt ute med ett samarbete om gemensam katalog, gemensamma låneregler och ett effektivt utnyttjande av det gemensamma bokbeståndet, det så kallade HelGe-samarbetet. Utvecklingsarbetet i HelGe-samarbetet fortgår kontinuerligt och ett exempel på detta är att man från 2016 ingår i det nationella LIBRIS-arbetet.

Den regionala biblioteksverksamheten ska genom olika projekt och genom metodutveckling bidra till utvecklingen av bibliotekens läsfrämjande arbete tillsammans med målgrupper i olika åldrar och med olika social bakgrund. Inom ramen för HelGe-samarbetet stödjer bibliotekskonsulenterna utvecklingen av webbplatsens litteraturfrämjande inspirations- och temasidor.

Genom samverkansprojekt med andra kulturformer t ex musik, dans, teater och film drivs projekt för barn och unga kring barnlitteratur, bilderböcker och författarskap.

Den regionala biblioteksverksamheten är genom sin omvärldsbevakning och kompetens ett stöd för folkbiblioteken i utvecklingsfrågor inom t ex e-boksområdet, medie- och informationskunnighet, Makerspace/Skaparbibblan samt inom kvalitet och organisationsfrågor.

Den regionala biblioteksverksamheten och dess uppdrag omfattas även av den regionala biblioteksplanen.

Arbetet går vidare i kultursamverkansmodellen

Kulturplanen är det dokument som beskriver den regionala kulturpolitikens inriktning och prioriteringar. För att Region Gävleborg ska ha möjlighet att utveckla en kulturpolitik som angår och är angelägen för människor i Gävleborg krävs en ständig dialog med kulturlivets olika aktörer; kulturskapare, civilsamhälle, institutioner och kommuner, det är detta som är innebörden av kultursamverkansmodellen. Kultursamverkansmodellen och dess dialoger ska bidra till att kulturlivets olika resurser kan fungera tillsammans på ett bra sätt. I detta arbete behöver befintliga mötesplatser vidareutvecklas och nya tillkomma.

Uppdragsöverenskommelserna är redskap för att förverkliga kulturplanens inriktning. Arbetet med dessa blir därigenom en viktig del av Region Gävleborgs samverkan med de regionala kulturverksamheterna.

Former för samverkan

Nedan presenteras de former för samverkan som just nu är aktuella, förändringar kan ske.

Politiskt kultursamråd

Det politiska kultursamrådet består av presidiet i ansvarig nämnd inom Region Gävleborg samt en politisk representant från varje kommun. Kultursamrådets huvudsakliga uppgifter är att följa upp den regionala kulturplanen samt vidareutveckla samverkan mellan regionen och kommunerna.

Verksamhetsuppföljning

De verksamheter som har varaktiga regionala uppdrag presenterar varje vår sina årsberättelser för ansvarig nämnd. Det politiska kultursamrådet deltar vid verksamhetsuppföljningen.

Kulturting

Politiker och tjänstemän från region, kommuner, institutioner, civilsamhälle, professionella kulturskapare och allmänt intresserade inbjuds till denna ”nygamla” mötesplats för att få gemensam inspiration och föra ett brett samtal om frågor som är viktiga för länets kulturliv.

Kulturchefsmöten

Tjänstemän från de verksamheter som har varaktiga regionala uppdrag och från kommunerna möts i dialog om olika gemensamma frågor.

Verksamhetsforum

De regionala kulturverksamheterna bjuder vid lämpliga tillfällen in aktuella grupper från kommuner, kulturskaparna och civilsamhället för dialoger om verksamhetsutveckling och samverkan.

Kulturskaparforum

Med syfte att tillvarata kulturskaparnas erfarenheter genomförs ett årligt möte med representanter för regionens professionella kulturskapare.

Tjänstemannasamråd med staten

Regionens och kulturrådets handläggare möts för dialog.

Övrig kommunikation

Kommunikationen om utvecklingen av samverkansmodellen fortsätter i olika former genom bloggar, webbsidor, facebook, medier mm.

Årsplanering

Processen kring verksamhetsbidragen inom kultursamverkansmodellen sammanfattas nedan, förändringar kan ske.

Januari – Statens kulturråd beslutar om fördelning av statsbidrag.

Februari – Region Gävleborg beslutar om slutgiltigt bidrag till verksamheterna för innevarande år.

Mars – Verksamheterna lämnar sina årsberättelser till Region Gävleborg samt presenterar dem för nämnden och det politiska kultursamrådet.

April - Kulturting

Maj – Region Gävleborg redovisar kvalitativ och kvantitativ uppföljning till Statens kulturråd.

Juni – Region Gävleborg meddelar planeringsförutsättningar för kommande år till berörda verksamheter. Överläggningar om uppdragsöverenskommelser startar.

Augusti – Halvårsuppföljning på tjänstemannanivå mellan de regionala kulturverksamheterna och Region Gävleborg.

Oktober/november – Institutionsstyrelserna beslutar om uppdragsöverenskommelser

November/december – Region Gävleborg beslutar om uppdragsöverenskommelser.

Uppföljning och utvärdering

Kulturplanen kommer att följas upp och utvärderas löpande under perioden, dels avseende den samlade bidragsgivningen till de regionala kulturverksamheterna dels avseende arbetet i samverkansmodellen. Inom bägge dessa områden sker arbetet i nära anslutning till den statliga uppföljningen och utvärderingen.

Det är Statens Kulturråd som ansvarar för uppföljningen av samverkansmodellen, medan Myndigheten för Kulturanalys ansvarar för utvärderingen av modellen och av den statliga kulturpolitiken. Region Gävleborg kommer att delta i samordning och erfarenhetsutbyte med dessa myndigheter samt med andra regioner.

Syftet med uppföljning och utvärdering är att med ett medborgarperspektiv vidareutveckla arbetet inom kultursamverkansmodellen i Gävleborg i linje med den regionala kulturpolitiken samt att ge underlag för verksamheternas ständiga strävan efter utveckling. Uppföljning och utvärdering kommer att ske i dialog med Gävleborgs kommuner genom det politiska kultursamrådet.

Bilagor

1. Ekonomi 2011-2014. Sammanställning av verksamhetsbidrag från staten, regionen och kommunerna under perioden.
2. Gävleborg, analys från den regionala utvecklingsstrategin

Bilaga 1

Ekonomi 2011-2014.

Sammanställning av verksamhetsbidrag från staten, regionen och kommunerna under perioden.

Bidragsgivare summor i tusen kronor	2011	2012	2013	2014	Förändring 2011-2014
Stat	36 169	36 455	36 677	37 411	3,4%
Landsting	49 685	49 854	53 917	54 970	10,6%
Kommun	44 703	45 653	47 755	48 977	9,6%
Totalt	130 557	131 962	138 348	141 358	8,3%

Verksamhetsbidrag från stat och landsting summor i tusen kronor	2011	2012	2013	2014	Förändring 2011-2014
Arkiv Gävleborg	2 421	2 426	2 976	3 081	27,3%
Folkteatern i Gävleborg	26 430	26 117	28 147	29 111	10,1%
Gävle symfoniorkester	14 167	14 309	14 909	15 437	9,0%
Hälsinglands museum	2 275	2 330	4 105	4 309	89,4%
Kulturutveckling	23 609	23 834	22 569	22 473	-4,8%
Länsmuseet Gävleborg	16 132	16 458	16 733	16 776	4,0%
Riksteatern Gävleborg	820	835	1 155	1 194	45,6%
Totalt	85 854	86 309	90 594	92 381	7,6%

Bilaga 2

Gävleborg, analys från den regionala utvecklingsstrategin

Texten nedan är en bearbetning av Bilaga 2: ”Analys” i den regionala utvecklingsstrategin för Gävleborg 2013-2020.

Omvärld och miljö

Gävleborgs utveckling påverkas av de globala förändringar som sker. De utmaningar som världen står inför får konsekvenser även för oss. Arbetskraft, kapital och företag är mer rörliga och effekterna av förändringar kan vara stora.

Hela världen påverkas idag av klimatförändringar, mark- och vattenföroreningar samt utarmning av biologisk mångfald. Användningen av jordens naturresurser har nu nått utanför de gränser som kan anses säkra ur ett globalt perspektiv. I Gävleborg förbrukas dubbelt så mycket energi per invånare som landet i helhet. Det beror på ett energiintensivt näringsliv. Vår tillgång till skogsråvara bidrar till att andelen förnybar energi är hög, vilket i sin tur bidrar till att våra växthusgasutsläpp dock ligger på rikssnittet.

Stora investeringar i sänkt energiförbrukning, nya energisystem och logistikkedjor kommer att krävas av industritäta regioner som Gävleborg. Klimatutmaningen ställer krav på utsläppsminskningar inom framförallt transporter och logistik men även krav på minskad energianvändning och en hållbar konsumtion. Det ställer också krav på hur vi planerar, bygger och renoverar våra städer. Miljön i Gävleborg är bättre än i många andra regioner, men vi kommer endast att klara några enstaka av de 16 nationella miljömålen fram till år 2020. Gävleborg har utmärkta möjligheter att öka uttaget av biomassa, goda vindförhållanden och goda möjligheter att öka produktionen av solenergi. Vi har ett bra grundvatten och goda förutsättningar att förbättra våra naturmiljöer så att länet blir en attraktiv plats att bo på där den långsiktiga utvecklingen är hållbar.

Befolkning och boende

Antalet invånare i Gävleborg har sjunkit under 2000-talet. De senaste åren har det dock skett en viss befolkningstillväxt tack vare ett visst flyttningsöverskott. Den främsta anledningen till befolkningsökningen är att kommunerna under ett antal år tagit emot ett stort antal flyktingar och invandrare. En annan anledning till den försiktigt positiva befolkningstillväxten i Gävleborg, totalt sett, är att Gävle kommun ständigt växer befolkningsmässigt. Ett visst flyttningsöverskott finns även i flera av regionens övriga kommuner. Tendensen är att flyttningsöverskottet i små kommuner utgörs av personer i övre medelålder samt yngre äldre medan inflyttningen till större kommuner i större utsträckning utgörs av yngre och medelålders.

När unga kvinnor och män graderar vad som påverkar dem mest i valet mellan att flytta eller stanna är jobb, följt av ”att prova på något nytt”, de viktigaste faktorerna. Studier kommer i tredje hand tätt följt av sambo/livskamrats boendeort. Tre av tio unga Gävleborgare flyttar varje år från vår region men endast en av dessa tre kommer någon gång under livet att flytta tillbaka. Närhet till släkt och vänner, jobb och ”bättre miljö för mina barn att växa upp i” är skäl som unga anger för att de skulle kunna tänka sig att flytta tillbaka i framtiden. Den demografiska utvecklingen går mot att andelen äldre invånare ökar i förhållande till andelen yngre i arbetsför ålder.

Den demografiska strukturen påverkar hälsan hos befolkningen. Medellivslängden i Gävleborg är något lägre än riket som helhet, för kvinnor 82 år, (riket 83 år) för män 78 år, (riket 78,9 år). Skillnader i hälsoläget mellan olika befolkningsgrupper har ökat de senaste 25 åren såväl i hela landet som i Gävleborg. Den demografiska strukturen hänger även ihop med andra faktorer såsom utbildningsnivå. Den eftergymnasialt utbildade arbetskraften finns i högre grad i de befolkningsmässigt stora regionerna. Även befolkningskoncentration och sysselsättningstillväxt har ett starkt samband med varandra.

Tillgänglighet och geografi

Det finns ett stort värde i platsspecifik kunskap i den lokala kultur som utvecklats i små steg under många år. Samtidigt är det just denna kulturs gränser som kan hindra nya tankar och förändring. Nya möjligheter förutsätter öppenhet och beredskap på förändring.

Den geografiska tillgängligheten har betydelse för näringslivets konkurrenskraft. Täta befolkningskoncentrationer har fördelar i form av möjlighet till utbyte av kompetens, gemensam efterfrågan av varor och tjänster. Gävleborgs glesa strukturer kan ses som en nackdel men med hjälp av en utvecklad infrastruktur kan befolkningskoncentrationerna knytas samman både inom regionen samt med andra städer i andra närliggande regioner. Genom förbättrade vägar och järnvägar kan transportkostnader och transporttider sänkas. Närheten till Arlanda och Mälardalsregionen är en konkurrensfördel som ökar möjligheterna till en bredare arbetsmarknad och internationellt utbyte.

Tillgången till bredband och internet är idag en självklar del av ett tillgängligt samhälle. I takt med att nya tjänster utvecklas och användningsområden tilltar så ökar även kraven på nätens kapacitet och tillgänglighet. De kopparnät som finns idag motsvarar inte dessa krav. De mål som regeringen har ställt upp är att 90 procent av alla hushåll och företag bör ha tillgång till bredband om minst 100 Mbit/s år 2020. I Gävleborg har 41 procent av hushållen och 30,5 procent av företagen tillgång till 100 Mbit/s. Det råder stora skillnader mellan olika kommuner liksom mellan tätbebyggda och glesbebyggda områden inom respektive kommun.

Arbetsliv och strukturomvandling

Arbetsmarknaden i Gävleborg har historiskt dominerats av en stark basindustri inom stål- massa- och pappersindustri samt offentlig sektor. Dessa verksamheter har haft, och har fortfarande, stor betydelse för arbetsmarknaden i regionen genom kompetens och resurser som främjar utvecklingen såväl inom storföretagen som i andra företag. Män har i stor utsträckning arbetat inom industrin medan kvinnor jobbat inom offentlig sektor, vård och omsorg eller kontor och handel. Det som varit gemensamt är att få av dessa arbeten ställt krav på eftergymnasial utbildning. Det kan vara en förklaring till att Gävleborg inte har starka traditioner av högre utbildning. I takt med att förutsättningar och behov förändrats inom såväl industri som offentlig sektor ökar behoven av mer kvalificerad arbetskraft, vilket utmanar Gävleborgs förmåga att mobilisera kompetens.

Samtidigt som det råder arbetskraftsbrist inom flera områden har Gävleborg en hög arbetslöshet. Det är ett uttryck för att arbetskraftens kompetens inte matchar arbetsmarknadens behov. Den största delen av de arbetssökande består av tre huvudgrupper, vilka utgör en allt större del av det totala arbetskraftsutbudet. Dessa tre grupper är unga med låg eller avbruten utbildning, äldre (55-64) med låg utbildningsnivå samt personer med utländsk härkomst.

Drygt dubbelt så många män som kvinnor i länet är egna företagare. Bland de yngre är dock skillnaden när det gäller viljan att starta företag väldigt liten mellan könen. 64 procent av de unga männen och 60 procent av de unga kvinnorna kan tänka sig att starta företag i framtiden. Här är det viktigt att lyfta fram de företag som ofta ägs och drivs av personer med utländsk härkomst. Dessa och företag som oftast drivs av kvinnor har svårt att etablera sig och ta del av de fördelar som finns genom att inkluderas i begreppet ”riktiga företag”. Effekterna av den tunga dominansen av basindustrin kan ha medverkat till en relativt stereotyp syn på företagande.

Utbildning och kompetens

Gävleborg har relativt låg tillgång till formellt högutbildad arbetskraft. Detta ligger i linje med de nationella mönster som visar att den eftergymnasialt utbildade arbetskraften främst finns i de befolkningsmässigt stora regionerna. Kvinnorna har i högre grad än männen eftergymnasial utbildning, 36 procent, att jämföra med männens 23 procent. Då arbetsmarknaden i Gävleborg varit relativt ”smal” och utbildningskraven låga, kan man dra slutsatsen att det varit faktorer som bidragit till låg tradition av högre utbildning. Att kvinnor i Gävleborg i högre grad än män har eftergymnasial utbildning skulle delvis kunna förklaras med att vissa av de områden på arbetsmarknaden där kvinnor dominerar tidigare ställt högre krav på formell utbildning för att få arbete.

Inom gruppen med utländsk härkomst är skillnaderna stora vad gäller inträde på arbetsmarknaden. Kvinnor tar del av arbetsmarknadspolitiska åtgärder och

Dokumentnamn: Kulturplan för Gävleborg 2016 - 2018**Dokument ID: 130719****Giltigt t.o.m.:****Revisionsnr:**

påbörjar SFI-undervisning betydligt senare än män. En annan kategori som har svårt att etablera sig på arbetsmarknaden är funktionsnedsatta.

Det finns skillnader inom gruppen flickor och pojkar i fråga om måluppfyllelse, kunskap samt behörighet till gymnasium och till eftergymnasiala studier. Flickor har genomgående högre betyg i grundskolan än pojkar. Flickor är också i större utsträckning behöriga till gymnasiet. Andelen unga kvinnor som planerar att söka, och söker, eftergymnasial utbildning är högre än andelen unga män. Kvinnor börjar också i högre omfattning än män eftergymnasiala studier inom en treårsperiod efter gymnasiet. Detta mönster är särskilt tydligt inom gruppen unga med utländsk härkomst.

Av de unga vuxna i Gävleborg uppfattar 89 procent att de inte har möjlighet att påverka. De vet inte heller om de överhuvudtaget kan påverka i frågor som berör dem. Detta har negativa konsekvenser för såväl samhället som för de unga då samhället missar viktiga perspektiv och erfarenheter som rör denna grupp. Individens känsla av att kunna påverka sin omgivning hänger samman med omgivningens förmåga att se, höra och bekräfta individen. Förmågan till egen drivkraft, initiativ, reflektion, kunskapssökande, innovation och engagemang är avgörande för såväl unga som vuxnas vilja och möjlighet att ta till sig formell utbildning och omsätta kunskap till handling.